

ODRI NIFENEGER

*Vremeplovčeva
žena*

Preveo
Goran Kapetanović

■ Laguna ■

Naslov originala

Audrey Niffenegger

THE TIME TRAVELER'S WIFE

Copyright © 2003 by Audrey Niffenegger

Published by arrangement with MacAdam/Cage Publishers, San Francisco, California USA

Translation copyright © 2023 za srpsko izdanje, LAGUNA

Vreme na časovniku naš je bankar, poreznik, inspektor;
ovo unutrašnje vreme naša je žena.

Dž. B. Pristli, *Čovek i vreme*

LJUBAV POSLE LJUBAVI

Doći će čas
kad ćeš, s ushićenjem,
pozdraviti sebe
na vlastitim vratima, u vlastitom ogledalu,
i jedno ćete drugom poželeti dobrodošlicu kroz osmeh,

i reći: sedi ovde. Jedi.
Opet ćeš voleti neznanog koji je nekad bio ti.
Pruži vina. Pruži hleba. Vрати srce
njemu samom, neznancu koji te je voleo

čitavog života, koji je ostajao zanemaren
zbog drugih, koji te zna u dušu.
Skinu s police ljubavna pisma,

fotografije, očajničke poruke,
strgni sopstveni odraz s ogledala.
Sedi. Pogosti se svojim životom.

Derek Volkot

Posvećeno

ELIZABET HILMAN TAMANDL
20. maj 1915 – 18. decembar 1986.

i

NORBERTU ČARLSU TAMANDLU
11. februar 1915 – 23. maj 1957.

P R O L O G

KLER: Teško je biti napušten. Čekam Henrija, a ne znam gde je, pitam se da li mu je dobro. Teško mi je što uvek ostajem. Trudim se da ne budem dokona. Tako mi vreme brže prođe. Sama ležem i sama se budim. Šetam se. Radim dok se ne izmorim. Gledam kako se vetar poigrava smećem koje je prezimilo pod snegom. Sve deluje jednostavno dok se ne zamislim. Zašto se razdvojenošću ljubav pojačava?

Nekada davno muškarci su odlazili na plovidbe, a žene su ih čekale, stojeći na obali, tražeći pogledom majušan brod na horizontu. Sada ja čekam Henrija.

HENRI: Kakav je osećaj? *Kakav je osećaj?*
Ponekad je kao da vam pažnja načas odluta. Zatim uz trzaj shvatate da knjiga koju ste držali, crvena karirana pamučna košulja s belom dugmadi, omiljene crne farmerke i kestenjaste čarape gotovo pocepane na peti, dnevna soba, čajnik koji samo što nije prozviždao u kuhinji – da je sve to nestalo. Kao od majke rođeni, stojte do gležnjeva u ledenoj vodi, u jarku pored neoznačenog seoskog drumu. Malo sačekate, da vidite hoćete li se ipak vratiti knjizi, stanu i svemu ostalom. Posle jedno pet minuta psovanja, drhtanja i paklenog priželjkivanja da prosto nestanete s lica

zemlje, polazite na bilo koju stranu, čime ćete pre ili kasnije stići do kakve seljačke kuće, gde možete ili da ukradete ili da objasnite. Krađa će vas ponekad odvesti u zatvor, ali je objašnjavanje zamornije, dugotrajnije i svejedno iziskuje laganje, a povremeno takođe rezultuje odvlačenjem u zatvor, stoga izbegavam ćorava posla.

Katkad je kao da ste naglo ustali, iako polusneno ležite u krevetu. Čujete navalu krvi u glavu, imate utisak da vrtoglavo padate. Šake i stopala vam utrnu, a potom uopšte više niste tu. Ponovo ste se izgubili. Sve se odvija u magnovenju, imate tek toliko vremena da pokušate da se zadržite, da zamašete rukama (rizikujući da se povredite ili oštetite vredne predmete), a zatim se zatičete u suljanju preko šumski zelenog tapisona u hodniku motela *Šest* u Atensu u Ohaju, u 4.16 u ponedeljak, 6. avgusta 1981, i udarate glavu o nečija vrata, usled čega ta osoba, izvesna Tina Šulman iz Filadelfije, otvara pomenuta vrata i počinje da vrišti, jer pred nogama vidi onesvešćenog golog muškarca, crvenog od klizanja po oštrom tepihu. Budite se u Okružnoj bolnici s potresom mozga, a pred vratima vam sedi policajac i s tranzistora sluša pucketav prenos bejzbol utakmice. Milošću božjom, ponovo se onesvešćujete i budite satima kasnije u sopstvenom krevetu, dok vas vaša nadvijena žena gleda veoma zabrinuto.

Ponekad se osećate euforično. Sve je veličanstveno i okruženo austom, a vas najednom spopadne gadna mučnina i – odlazite. Povraćate na neke predgradske muškatile, ili na očeve teniske patike, ili na pod sopstvenog kupatila tri dana ranije, ili na drveni trotoar u Ouk Parku u Ilinoju oko 1903, ili na tenisko igralište nekog lepog jesenjeg dana pedesetih godina dvadesetog veka, ili na svoja bosa stopala u najrazličitijim vremenima i na najrazličitijim mestima.

Kakav je osećaj?

Baš kao u onim snovima kad iznenada shvatite da imate kontrolni za koji niste učili i da nemate ništa na sebi. A i da ste novčanik ostavili kod kuće.

Kad otputujem kroz vreme, izokrenem se – preobrazim u očajnu verziju sebe. Postajem lopov, skitnica, životinja koja beži i krije se. Prepadam starice i zapanjujem decu. Ja sam trik, iluzija najvišeg reda, toliko neverovatan da sam zapravo stvaran.

Ima li logike, pravila u svem tom odlaženju i vraćanju, svem tom premeštanju? Ima li načina da se to prekine, da se sadašnjica prigri svakom pojedinom ćelijom? Ne znam. Postoje indicije; kao i u svakoj bolesti, postoje obrasci i mogućnosti. Iscrpljenost, glasni zvuci, stres, naglo ustajanje, svetlosni blesci – sve to može da izazove napad. Međutim: mogu da čitam nedeljni *Tajms* i držim kafu dok Kler drema uz mene na našem krevetu, i najednom se zatičem u 1976. godini, gledam trinaestogodišnjeg sebe kako kosim dedin i babin travnjak. Neki napadi traju svega koji časak; kao da slušate automobilski radio kome se stanice stalno gube. Dospevam u gužve, u gledališta, u rulje. Podjednako sam često i sâm, na ledini, u kući, u kolima, na plaži, u osnovnoj školi u pô noći. Plaši me mogućnost da se nađem u zatvorskoj ćeliji, u liftu punom ljudi, nasred auto-puta. Pojavljujem se niotkuda, i to go. Kakvo objašnjenje da ponudim? Nikad nisam mogao ništa da ponese sa sobom. Ni odeću, ni novac, ni isprave. Veći deo svojih izleta provodim u pribavljanju odeće i skrivanju. Srećom, ne nosim naočari.

U stvari, nema veće ironije. Sva su moja zadovoljstva kućevna: divota fotelje, staložena uzbuđenja porodičnog života. Tražim samo skromne užitke. Kriminalistički roman pre spavanja, miris Klerine duge zlatnoriđe kose vlažne posle pranja, razglednicu od prijatelja na odmoru, pavlaku što se rastvara u kafu, meku kožu pod Klerinim dojčkama, simetriju kesa s bakalukom koje stoje na kuhinjskom šanku i čekaju na raspakivanje. Volim da vijugam među policama u biblioteci pošto posetioci odu, da ovlaš dodirujem hrbate knjige. Za takvim stvarima bolno čeznem kad me hirovi Vremena odvoje od njih.

I čeznem za Kler, uvek za Kler. Za Kler ujutru, bunovnom i izbrazdanog lica. Za Kler koja zaranja ruke u papirdžijsku kadnicu, vadi kalup i okreće ga tamo-amo da razlije vlakna. Za Kler koja čita dok joj se kosa pruža preko naslona stolice, za Kler koja pre spavanja utrljava kremu u ispucale ruke. Klerin dubok glas često mi je u ušima.

Mrzim da me ima gde nje nema, kada nje nema. Ipak, stalno odlazim, a ona ne može sa mnom.

I

ČOVEK IZVAN VREMENA

Oh, ne zato što sreća postoji,
to privremeno preimućstvo gubitka bliskog.

No zato što mnogo znači prisustvo na ovom svetu, i zato što smo
prividno nužni svemu ovdašnjem, ovom nepostojanom što se nás
čudno doima, nas najnepostojanijih.

... Ah, u drugi odnos, ovaj, šta se preuzima? Ne posmatranje,
ovde sporo izučeno, i ništa što ovde se zbilo. Ništa.
Dakle, bolovi. Dakle, pre svega, tegoba,
dakle, dugotrajno iskustvo ljubavi – dakle, sve same neizrecive stvari.

Iz devete „Devinske elegije“,
Rajner Marija Rilke

PRVI SASTANAK, JEDAN

Subota, 26. oktobar 1991. (Henri ima 28 godina, a Kler 20)

KLER: Biblioteka je proladna i miriše na sredstvo za čišćenje tepiha, iako svuda vidim samo mermer. Upisujem se u knjigu posetilaca: *Kler Abšir, 11.15, 26. X 1991, Specijalne zbirke*. Nikad ranije nisam bila u biblioteci „Njuberi“, te sam sada, po prolasku kroz mračan zlokoban ulaz, uzbuđena. Doživljam je kao kakav božićni poklon – kao veliku kutiju punu divnih knjiga. Lift je poluosvetljen, gotovo bešuman. Izlazim na drugom spratu i popunjavam obrazac za izdavanje članske karte, a potom se penjem u Specijalne zbirke. Potpetice čizama kuckaju mi po parketu. Prostorija je tiha i puna ljudi, s mnogo čvrstih teških stolova nakrcanih knjigama i okruženih čitaocima. Kroz visoke prozore ulazi svetlost jesenjeg čikaškog jutra. Prilazim pultu i uzimam štos praznih reversa. Pišem seminarski rad iz istorije umetnosti. Bavim se čuvenim *Kelmskotovim* izdanjem sabranih Čoserovih dela. Tražim signaturu te knjige i popunjavam revers. Ali takođe želim da čitam i o tome kako se u *Kelmskotu* pravi papir. Katalog je konfuzan. Vraćam se do pulta da zatražim pomoć. Pošto sam ženi objasnila šta pokušavam da nađem, ona mimo mene baca pogled na nekog ko mi prolazi iza leđa. „Možda gospodin Detambl može da vam pomogne“, kaže. Okrećem se, spremna na objašnjavanje iz početka, i zatičem se licem u lice s Henrijem.

Ostajem bez reči. Eto Henrija, mirnog, odevenog, mlađeg nego što sam ga ikad videla. Radi u biblioteci „Njuberi“, stoji preda mnom, u sadašnjici. Ovde i sad. Ushićena sam. Henri me gleda strpljivo, nesiguran ali učtiv.

„Mogu li nekako da vam pomognem?“, pita.

„Henri!“ Jedva se uzdržavam da mu ne padnem u zagrljaj. Očigledno me nikad u životu nije video.

„Znamo li se? Oprostite, nisam...“ Obazire se, zabrinut da nas čitaoci i kolege posmatraju, traga po sećanjima i shvata da je neki budući on upoznao tu ozareno srećnu devojkicu pred njim. Kad sam ga poslednji put videla, sisao mi je nožne prste na Livadi.

Pokušavam da objasnim. „Ja sam Kler Abšir. Upoznala sam te kad sam bila mala...“ U nedoumici sam, jer sam zaljubljena u čoveka pred sobom, a on uopšte ne zna ko sam ja. Za njega je sve to budućnost. Dolazi mi da se nasmejem čudnovatosti čitave situacije. Mene preplavljaju godine poznanstva s Henrijem, dok on pak gleda smeteno i uplašeno. Henri koji nosi stare ribarske pantalone mog tate i pažljivo me propituje tablicu množenja, francuske glagole, glavne gradove američkih država; Henri koji se smeje nekom neobičnom ručku koji sam sedmogodišnja ja donela na Livadu; Henri koji nosi smoking i drhtavim rukama otkopčava dugmad košulje na moj osamnaesti rođendan. Tu je! Sada! „Hajde da popijemo kafu, ili da večeramo, ili već nešto...“ Svakako mora pristati: taj Henri koji me voli u prošlosti i budućnosti zacemento me mora voleti u nekom ultrazvučnom odjeku drugog vremena. Na moje ogromno olakšanje, kaže da hoće. Zakazujemo sastanak za uveče, u obližnjem tajlandskom restoranu, dok nas žena za pultom sve vreme zapanjeno posmatra. Odlazim zaboravivši na *Kelmskot* i Čosera, lebdim preko mermernih stepenica i kroz predvorje, izlećem na čikaško oktobarsko sunce, trčim preko parka rasterujući kućice i veverice, kličem i radujem se.

HENRI: Najobičniji oktobarski dan, sunčan i svež. Radim u sobici bez prozora, u atmosferi kontrolisane vlažnosti, na

trećem spratu „Njuberija“, i popisujem zbirku dezeniranih papira koja nam je nedavno darovana. Papiri su predivni, ali je popisivanje gnjavaža, te mi je dosadno i sažaljevam se. U stvari, osećam se staro, onako kako dvadesetosmogodišnjak zna da se oseti kad polovinu noći provede pijuci preskupu votku i pokušavajući – bezuspešno – da se opet umili Ingrid Karmajkl. Čitave smo se večeri svađali, a sad se više i ne sećam zbog čega. Glava mi puca. Treba mi kafa. Ostavljajući dezenirane papire u stanju kontrolisanog haosa, prolazim kroz kancelariju i pored vratarskog pulta u čitaonici. Zaustavlja me Izabelin glas: „Možda gospodin Detambl može da vam pomogne“, pod čime podrazumeva: „Henri, licemeru nijedan, kud bežiš?“ Jedna zapanjujuće lepa, visoka i vitka devojka kose boje čilibara okreće se i gleda me kao da sam njen lični Isus. Stomak mi se steže. Očito me poznaje, a ja nju ne znam. Samo bog zna šta sam rekao, uradio ili obećao tom blistavom stvorenju, pa sam prinuđen da u najboljem bibliotekarskom maniru upitam: „Mogu li nekako da vam pomognem?“ Devojka uzvikuje „Henri!“ vrlo izazovno, što me uverava da se među nama u nekom vremenu desilo nešto stvarno izuzetno. Stoga je još gore što ne znam ništa o njoj, čak ni kako se zove. Pitam: „Znamo li se?“, a Izabela mi očima kaže: *Đubre jedno*. Međutim, devojka kaže: „Ja sam Kler Abšir. Upoznala sam te kad sam bila mala“, i poziva me na večeru. Prihvatam, skamenjen. Pogled joj plamti ka meni, iako sam neobrijan i mamuran i naprosto u lošem izdanju. Naći ćemo se koliko večeras, u *Bo Taj*, a Kler, pošto me je obezbedila za kasnije, na krilima izlazi iz čitaonice. Dok ošamućen stojim u liftu, shvatam da me je ogroman lutrijski dobitak iz budućnosti nekako pronašao u ovoj sadašnjici i počinjem da se smejem. Prolazim kroz predvorje i strčavam niz stepenice na ulicu, gde vidim Kler kako juri preko Vašington skvera, skače i kliče, a ja sam na ivici suza, neznanu zašto.

Uveče:

HENRI: U 18.00 jurim kući s posla i pokušavam da od svog izgleda napravim nešto. „Kuća“ je danas majušna ali ludački

skupa garsonjera na Severnom Dirbornu; neprestano se udaram o nezgodne zidove, pultove i nameštaj. Korak prvi: otključavam sedamnaest brava na vratima, jurim u dnevnu sobu, koja mi služi i kao spavaća, i počinjem da se svlačim. Korak drugi: tuširam se i brijem. Korak treći: beznadežno zurim u dubine svog ormara, shvatajući postepeno da ništa nije sasvim čisto. Nalazim jednu belu košulju koja je još u kesi iz hemijske čistionice. Odlučujem se za crno odelo, zumbane cipele i svetloplavu kravatu. Korak četvrti: navlačim sve to i shvatam da izgledam kao agent FBI-ja. Korak peti: osvrćem se i shvatam da je stan u rusvaju. Rešavam da večeras ne dovedem Kler u svoj stan, čak i ako to bude izvodljivo. Korak šesti: ogledam se u velikom ogledalu u kupatilu i nalazim se oči u oči s koščatim, razrogačenim, sto osamdeset pet centimetara visokim infantilnim dvojnikom Egona Šilea* u čistoj košulji i pogrebnom direktorskom odelu. Pitam se u kakvoj me je garderobi ta žena viđala, pošto iz svoje budućnosti u njenu prošlost sigurno ne dolazim u vlastitoj odeći. Reče da je bila mala? Obilje nerešivih pitanja roji mi se u glavi. Zastajem da povratim dah. U redu. Uzimam novčanik i ključeve, krećem: zaključavam trideset sedam brava, spuštam se klimavim malim liftom, u cvečari u haustoru kupujem ruže za Kler, u rekordnom vremenu prelazim dva bloka zgrada do restorana, ali ipak kasnim pet minuta. Kler je već sela u separe i laknulo joj je kad me je videla. Maše mi kao na paradi.

„Zdravo“, kažem. Ima plišanu bordo haljinu i bisere. Izgleda kao kombinacija Botičelija i Džona Grejama***: oči ogromne i sive, nos dugačak, usta majušna i nežna kao u gejše. Duga riđa kosa prekriva joj ramena i pada joj do pola leđa. Toliko je beloputa da pod svetlošću sveća liči na voštanu figuru. Pružam joj ruže. „Za tebe.“

„Hvala“, kaže, neshvatljivo zadovoljna. Gleda me i shvata da me njena reakcija zbunjuje. „Dosad mi nikad nisi poklonio cveće.“

* Egon Šile (*Egon Schiele*, 1890–1918) – austrijski ekspresionista. (Prim. prev.)

** Džon Grejam (*John Graham*, 1648–1689) – prvi vikont od Dandija; na portretima je prikazan kao krupnook, dugog nosa i sitnih usta. (Prim. prev.)

Smeštam se naspram nje. Fasciniran sam. Ta žena me *poznaje*; nije samo neka usputna stanica iz mojih budućih hidžri. Pojavljuje se konobarica i daje nam jelovnike.

„Reci mi“, zahtevam.

„Šta?“

„Sve. Hoću reći, da li ti je jasno zašto te ne poznajem? Veoma mi je žao zbog toga...“

„O, ne, ne treba da ti bude. Znam... zašto je tako.“ Utišava se. „Zato što se za tebe još ništa nije desilo, ali za mene... pa, dugo te poznajem.“

„Koliko dugo?“

„Oko četrnaest godina. Prvi put sam te videla u svojoj sedmoj godini.“

„Gospode. Jesi li me često viđala? Ili samo nekoliko puta?“

„Kad smo se poslednji put videli, rekao si mi da sledeći put ovo donesem na večeru.“ Pokazuje mi svetloplavi dečji dnevnik. „Evo“ – pruža mi ga – „možeš ga zadržati.“ Otvaram stranicu obeleženu parčetom novinske hartije. Na stranici, u čijem su se gornjem desnom uglu smestila dva šteneta koker španijela, stoji spisak datuma. Počinje 23. septembrom 1977, a šesnaest malih plavih stranica kasnije završava se 24. majem 1989. Brojim. Ukupno 152 datuma, brižljivo ispisana krupnim širokim rukopisom šestogodišnjakinje, plavom hemijskom olovkom.

„Ti si sačinila ovaj spisak? Sve je tačno?“

„U stvari, ti si mi ga diktirao. Pre nekoliko godina kazao si mi da si upamtio sve ove datume. Stoga ne znam kako taj spisak uopšte postoji. Naime, malo podseća na Mebijusovu traku. Ali sve je tačno. Pomoću toga sam znala kada da te čekam na Livadi.“ Konobarica se vraća, a mi naručujemo: za mene *tom kha kai*, za Kler *gang mussaman*. Konobar donosi čaj, a ja i njoj i sebi nalivam po šolju.

„Šta je Livada?“ Gotovo skačem od uzbuđenja. Nikad ranije nisam sreo nikoga iz svoje budućnosti, pogotovu ne botičelijevsku ženu koja me je videla 152 puta.

„Livada je deo imanja mojih roditelja u Mičigenu. S jedne strane graniči se sa šumom, a na drugoj strani je kuća. Manje-više na

sredini nalazi se čistina prečnika oko tri metra, s velikom stenom. Ako si na toj čistini, iz kuće te niko ne vidi jer se teren podiže, a zatim spušta ka čistini. Nekada sam se tamo igrala jer sam volela da se igram sama i mislila sam da niko ne zna da sam tamo. Jednog dana, dok sam išla u prvi razred, vratila sam se kući iz škole, otišla na čistinu i tamo zatekla tebe.“

„Verovatno golog-golcatog kako povraćam.“

„Tačnije, delovao si vrlo pribrano. Sećam se da si znao kako se zovem i da si nestao potpuno spektakularno. Sa sadašnje tačke gledišta, jasno je da si tu i ranije dolazio. Prvi put, čini mi se, 1981; imala sam deset godina. Stalno si ponavljao „O bože“ i piljio u mene. Takođe si delovao i prilično izbezumljen zbog obnaženosti, a ja sam dotad već otprilike uzela zdravo za gotovo da će se jedan goli matorac magično pojavljivati iz budućnosti i tražiti odeću.“ Smeši se. „I hranu.“

„Šta je smešno?“

„Ponekad sam ti pravila baš koješta. Sendviče s maslacem od kikirikija i incunima. Paštetu i cveklu na krekerima. Delom zato da bih videla ima li nečega što ne bi pojeo, a delom i zato što sam htela da te impresioniram svojim kulinarskim čarobnjaštvom.“

„Koliko sam imao godina?“

„Mislim da te nisam videla starijeg od četrdeset i nešto. Nisam sigurna za najmlađu verziju; možda tridesetak? Koliko ti je sad godina?“

„Dvadeset osam.“

„Deluješ mi mnogo mlađe. Poslednjih nekoliko godina bio si uglavnom u ranim četrdesetim i činilo se da te život ne mazi... Nisam sigurna. Kad si mali, svi odrasli izgledaju ti veliki i stari.“

„I šta smo radili? Na Livadi? Mnogo smo vremena tamo proveli.“

Kler se smeši. „Svašta smo radili. Zavisno od moje starosti i vremenskih prilika. Često si mi pomagao oko domaćih zadataka. Igrali smo se. Najčešće smo samo razgovarali o raznim stvarima. Kad sam bila baš mala, mislila sam da si anđeo; zapitkivala sam te o Bogu. Kao tinejdžerka sam pokušala da te navedem da

vodimo ljubav, što si stalno odbijao, a to je, naravno, pojačavalo moju odlučnost. Čini mi se da si smatrao da ćeš me na neki način seksualno izopaciti. U nekim aspektima si se držao vrlo očinski.“

„Oh. Verovatno je dobro što je tako bilo, ali trenutno ne želim da me doživiš očinski.“ Pogledi nam se sreću. Oboje se smešimo, saučesnici smo. „A zimi? Mičigenske zime znaju da budu vrlo oštre.“

„Krišom sam te uvodila u naš podrum; ogroman je, s nekoliko soba, a jedna je skladište, s peći na suprotnoj strani zida. Zovemo je Čitaonica jer tu smeštamo sve beskorisne stare knjige i časopise. Dok si jednom bio dole, ostali smo zavejani i niko nije išao ni u školu ni na posao, a ja sam htela da poludim pokušavajući da te nahranim, jer u kući uopšte nije bilo mnogo hrane. Trebalo je da Eta ode po bakaluk baš kad se digla oluja. Stoga si tri dana čitao stare *Riders dajdzeste* i živeo na sardinama i japanskim rezancima.“

„Deluje slano. Jedva čekam.“ Stiže nam obrok. „Jesi li odonda naučila da kuvaš?“

„Ne, ne bih tvrdila da znam da kuvam. Nel i Eta su mi u svojoj kuhinji dozvoljavale jedino da sipam sebi koka-kolu, inače bi se ljutile. Otkako sam se preselila u Čikago, nemam kome da kuvam, pa nemam ni motiva za usavršavanje. Uglavnom sam preuzeta studijama, stoga jedem ovde.“ Kler uzima zalogaj karija. „Ovo je baš dobro.“

„Nel i Eta?“

„Nel nam je kuvarica.“ Smeši se. „Ona je mešavina *cordon bleua** i Detroita; takva bi Areta Frenklin bila da je Džulija Čajld**. Eta nam je domaćica i svenamenska žena. Gotovo nam je *mama*; hoću reći, majka mi je... dakle, Eta je prosto uvek tu, Nemica je i stroga, ali i pruža mnogo topline, a majka mi živi u oblacima, znaš takve?“

* *Cordon bleu* („plava traka“) – jedan od čuvenih specijaliteta internacionalne kuhinje: pohovani odrezak punjen šunkom i sirom. (Prim. prev.)

** Džulija Čajld (*Julia Child*, 1912–2004) – jedna od najčuvenijih američkih kuvarica, poznata po školi kuvanja i seriji televizijskih emisija o kulinarnstvu. (Prim. prev.)

Klimam glavom, usta punih supe.

„Oh, tu je i Piter“, dodaje Kler. „Piter je baštovan.“

„Opa. Tvoja porodica ima poslugu. To mi deluje pomalo iznad mog nivoa. Jesam li ikad, hm, upoznao tvoje ukućane?“

„Upoznao si baku Migram neposredno pre no što će umreti. Nikome sem njoj nikad nisam rekla za tebe. Dotad je već praktično bila oslepela. Znala je da ćemo se venčati i htela je da te upozna.“

Prestao sam da žvaćem, piljim u Kler. Ona mi uzvraća pogled, spokojno, anđeoski, savršeno smireno. „Venčaćemo se?“

„Pretpostavljam“, odvraća. „Godinama si mi govorio da si, u periodima iz kojih si dolazio, oženjen mnome.“

Previše. Ovo je previše. Zatvaram oči i teram se da ne mislim ni o čemu; samo mi još treba da izgubim dodir sa sadašnjicom.

„Henri? Henri, da li ti je dobro?“ Osećam kako se Kler premešta na stolicu pored mene. Otvaram oči, a ona me snažno hvata za ruke. Gledam joj šake i vidim da su radničke – grube i ispucale. „Henri, oprosti, prosto ne mogu da se naviknem na ovo. Sve je naopako. To jest, čitavog mog života *ti* si znao sve, a ja sam, po svemu sudeći, zaboravila da večeras ne treba da brzam.“ Smeši se. „U stvari, skoro poslednje što si mi rekao pre odlaska glasilo je: 'Imaj milosti, Kler.' Kazao si to svojim tonom za citate, i sad mi se čini da si najverovatnije citirao mene.“ Ne pušta mi ruke. Gleda me sa žarom, s ljubavlju. Osećam duboku skrušenost.

„Kler?“

„Da?“

„Možemo li u rikverc? Možemo li se praviti da je ovo normalan prvi sastanak dvoje normalnih ljudi?“

„U redu.“ Ustaje i vraća se na svoju stranu stola. Seda pravo i trudi se da se ne smeši.

„Hm, dobro. Ovaj, uh, Kler, pričaj mi o sebi. Hobiji? Kućni ljubimci? Neobične seksualne sklonosti?“

„Sam otkrij.“

„Dobro. Da vidimo... gde studiraš? Šta studiraš?“

„Pohađam fakultet Umetničkog instituta; studiram vajarstvo, a nedavno sam počela da proučavam i izradu papira.“

„Lepo. Kakva su ti dela?“

Prvi put je hvata nelagoda. „Nekako su... velika i o... pticama.“
Gledajući u sto, uzima gutljajčić čaja.

„Pticama?“

„Pa, tačnije, o, hm, čežnji.“ I dalje me ne gleda, stoga menjam temu.

„Pričaj mi još o svojoj porodici.“

„U redu.“ Opušta se i osmehuje. „Dakle... porodica mi živi u Mičigenu, blizu Saut Hejvena, gradića na obali jezera. Kuća nam je u obližnjoj vangradskoj oblasti. Ranije je pripadala majčinih roditeljima, baki i dedi Migram. On je umro pre mog rođenja, a ona je živela s nama dok nije umrla. Imala sam sedamnaest godina. Deda mi je bio advokat, a i tata mi je advokat; tata je upoznao mamu kad je počeo da radi kod dede.“

„Dakle, oženio se šefovom kćeri.“

„Aha. U stvari, ponekad mi se učini da se oženio šefovom kućom. Mama je jedinica, a kuća je neverovatna; puna je knjiga o neorustičnom stilu.“

„Ima li ime? Ko ju je sagradio?“

„Zove se *Trepteljka*, a sagradio ju je Piter Vins 1896.“

„Opa. Video sam je na fotografijama. Sagrađena je za nekoga iz porodice Henderson, zar ne?“

„Da. Svadbeni poklon za Meri Henderson i Ditera Baskoma. Razveli su se dve godine posle useljenja, a onda i prodali kuću.“

„Otmena kuća.“

„Moja porodica je otmena. A i otkaćeno se odnose prema tome.“

„Braća i sestre?“

„Mark ima dvadeset dve godine i završava pripremne studije prava na Harvardu. Alisija ima sedamnaest godina i maturantkinja je. Svira violončelo.“ Zapažam naklonost ka sestri i izvesnu ravnodušnost prema bratu. „Brat ti nije naročito drag?“

„Isti je tata. Obojica vole da pobeđuju, da te učutkuju dok ne poklekneš.“

„Znaš, oduvek sam zavideo ljudima koji nisu jedinci, čak i ako ne vole svoju braću ili sestre.“

„Ti si jedinač?“

„Aha. Mislio sam da znaš sve o meni?“

„U stvari, znam i sve i ništa. Znam kako izgledaš go, ali do ovog popodneva nisam znala kako se prezivaš. Znala sam da živiš u Čikagu, ali nisam znala ništa o tvojoj porodici osim da ti je majka poginula u saobraćajnom udesu kad si imao šest godina. Znam da odlično poznaješ umetnosti i tečno govoriš francuski i nemački; pojma nisam imala da si bibliotekar. Potpuno si me onemogućio da te nađem u sadašnjici; kazao si da će se to desiti onda kad treba da se desi i – evo nas.“

„Evo nas“, saglašavam se. „Dakle, moja porodica nije otmena; muzičari su. Otac mi se zove Ričard Detambl, a majka Anet Lin Robinson.“

„Oh – pevačica!“

„Tako je. A on je violinista. Svira u Simfonijskom orkestru Čikaga. Ali nikad nije postigao uspeh ravan njenom. To je šteta, jer zaista izvanredno svira. Posle mamine smrti samo je tapkao u mestu.“ Stiže račun. Ni ona ni ja nismo mnogo pojeli, ali hrana makar mene u tom trenutku ne interesuje. Kler uzima novčanik, a ja odmahujem glavom. Plaćam; izlazimo iz restorana i zastajemo u Ulici Klark, po lepoj jesenjoj večeri. Kler nosi plavi pleteni odevni predmet pun mustri i krzneni šal; ja sam zaboravio da uzmem kaput, te se tresem.

„Gde živiš?“, pita.

Uh. „Dva ugla odavde, ali mi je stan majušan i trenutno u pravom rusvaju. Ti?“

„Rosko Vilidž, na Aveniji Hojn. Ali imam cimerku.“

„Ako odemo kod mene, moraćeš da zažmuriš i brojiš do hiljadu. Možda ti je cimerka potpuno neljubopitljiva i gluva?“

„Nisam te sreće. Nikad nikoga ne dovodim; Šarisa bi se bacila na tebe i zarivala ti bambusovo iverje pod nokte dok joj sve ne ispričaš.“

„Čeznem da me muči neko ko se zove Šarisa, ali uviđam da se ti ne priklanjaš mom ukusu. Hajdemo u moj salon.“ Polazimo Ulicom Klark na sever. Svraćam u prodavnicu pića *Ulica Klark* da kupim bocu vina. Po povratku napolje, zatičem zbunjenu Kler.

„Zar ti smeš da piješ?“

„Zar ne smem?“

„Doktor Kendrik je povodom toga bio vrlo izričit.“

„Ko je to?“ Hodamo polako jer su Klerine cipele nepodesne za šetnju.

„Tvoj lekar; veliki stručnjak za hrono-poremećaj.“

„Objasni.“

„Ne znam baš mnogo. Doktor Dejvid Kendrik je molekularni genetičar koji je ustanovio... koji će ustanoviti zašto ljudi pate od hrono-poremećaja. Uzrok je genetski; otkriće ga 2006.“ Uzdiše. „Dakle, još je prerano. Jednom si mi rekao da će kroz deset godina biti mnogo više ljudi s hrono-poremećajem.“

„Nikad nisam čuo ni za koga ko ima taj... poremećaj.“

„Čak i da sad pronađeš doktora Kendrika, sumnjam da bi ti mogao pomoći. A ako bi i uspeo, mi se nikad ne bismo upoznali.“

„Nemojmo razmišljati o tome.“ U mom smo haustoru. Kler pre mene ulazi u majušni lift. Zatvaram vrata i pritiskam „jednaest“. Ona miriše na stare krpe, sapun, znoj i krzno. Duboko udišem. Lift uz zveket staje na mom spratu, a mi se iskobeljavamo iz njega i polazimo uskim hodnikom. Punom šakom ključeva otvaram svih 107 brava i blago odškrinjujem vrata. „Tokom večere se znatno pogoršalo. Moraću da ti stavim povez na oči.“ Kler se kikoće, a ja spuštam vino i odvezujem kravatu. Stavljam joj je na oči i čvrsto je vezujem na potiljku. Otvaram vrata, vodim je po stanu i smeštam u fotelju. „U redu, počni da brojiš.“

Kler broji. Ja jurim naokolo – podižem veš i čarape s poda, skupljam kašike i šolje s raznih vodoravnih površina, ubacujem ih u sudoperu. Pošto izgovori „devetsto šezdeset sedam“, skidam joj kravatu s očiju. Kauč na rasklapanje podigao sam u dnevni položaj i sedam na njega. „Vino? Muzika? Svetlost sveća?“

„Da, hvala.“

Ustajem i palim sveće. Posle toga gasim luster. Po sobi posakuju plamičci i sve izgleda bolje. Stavljam ruže u vodu, nalazim vadičep, izvlačim pampur i sipam nam po čašu vina. Posle kraćeg

razmišljanja, puštam EMI-jevo izdanje Šubertovih solo pesama u izvedbi moje majke i stišavam ton.

Stan mi se u osnovi sastoji od kauča, fotelje i oko četiri hiljade knjiga.

„Baš je divno“, kaže Kler. Ustaje i premešta se na sofu. Sedam pored nje. Na jedan ugodan trenutak samo sedimo i gledamo se. Svetlost sveća treperi na Klerinoj kosi. Pruža ruku i dodiruje mi obraz. „Toliko mi je drago što te vidim. Već me je hvatala usamljenost.“

Privlačim je sebi. Ljubimo se. Poljubac je vrlo... usaglašen, iznedren iz dugotrajne povezanosti. Kopka me šta smo tačno radili na toj Klerinoj Livadi, no potiskujem tu pomisao. Usne nam se razdvajaju; obično bih na tom stupnju stao da razmatram kako da se probijem kroz razne tvrđave od tekstila, ali sada se zavaljujem na sofu i povlačim Kler za sobom, hvatajući je pod pazuhu; u plišanom haljini je klizava i uvlači se u prostor između mog tela i naslona sofe kao plišana jegulja. Okrenuta je meni, a ja se leđima oslanjam na ručku. Kroz tanku tkaninu osećam joj telo čitavom dužinom. Jedan deo mene žudi da skoči i poliže i prodre, ali sam iscrpljen i obuzet osećanjima.

„Jadni Henri.“

„Zašto 'jadni Henri'? Presrećan sam.“ I to je istina.

„Oh, gađam te svim ovim iznenađenjima kao kamenjem.“ Prebacuje nogu preko mene i seda mi tačno na kitu. To mi čudesno usredsređuje pažnju.

„Ne mrdaj“, kažem.

„U redu. Ovo večer je veoma prijatno. Hoću reći, 'znanje je moć' i tako to. Takođe me je silno zanimalo da vidim gde živiš, kakva ti je odeća, čime se baviš.“

„*Voilà**.“ Zavlačim joj ruke pod haljinu i mazim je uz bedra. Nosi čarape s halterima. Takve devojke volim. „Kler?“

„*Oui***?“

„Šteta bi bilo da sve odmah požderemo. Naime, malo iščekivanja ne bi škodilo.“

* Fr.: evo. (Prim. prev.)

** Fr.: da. (Prim. prev.)

Pomela se. „Oprosti! Ali znaš, ja iščekujem već godinama. A nije kao sa vucima... čim se zasite, usfali neka koza.“

„I vuci siti i koze na broju.“

„To mi je moto.“ Smeška se blago i bezobrazno, gura kukove napred-nazad nekoliko puta. Od toga dobijam erekciju dovoljno visoku da bi se mogla voziti na najstrašnijim američkim toboganima bez roditeljske pratnje.

„Često bude po tvome, zar ne?“

„Uvek. Grozna sam. Doduše, uglavnom odolevaš mom do-dvoravanju. Neverovatno sam se namučila pod tvojim režimom od francuskih glagola i igre dama.“

„Verovatno treba da me uteši što moje buduće ja ima bar neka oruđa podjarmljivanja. Da li ovo radiš svim tipovima?“

Uvređena je; ne mogu da ocenim koliko iskreno. „Ni u snu ne bih ovo radila s *tipovima*. Ala su ti ideje pokvarene!“ Otkopčava mi košulju. „Bože, tako si... mlad.“ Štipa mi bradavice, snažno. Ma dođavola i čestitost. Ukapirao sam mehaniku njene haljine.

Sutradan ujutru:

KLER: Budim se i ne znam gde sam. Nepoznata tavanica. Udaljena saobraćajna buka. Police s knjigama. Plava fotelja preko koje je prebačena moja plišana haljina, a preko haljine muška kravata. Onda mi se vraća. Okrećem glavu i vidim Henrija. Sasvim jednostavno, kao da sam to čitavog života radila. Spava snom pravednika, neverovatno izuvijan kao da ga je more izbacilo na kakvo žalo – ruku je prebacio preko očiju da odagna jutro, duga crna kosa rasula mu se po jastuku. Sasvim jednostavno. Eto nas. Ovde i sada, napokon sada.

Oprezno ustajem iz kreveta. Henriju kauč služi kao krevet. Opruge škripe dok se dižem. Između kreveta i polica nema mnogo mesta, stoga se provlačim pobočke dok ne izađem u hodnik. Kupatilo je majušno. Osećam se kao Alisa u Zemlji čuda – postala

sam ogromna i moram da proturim ruku kroz prozor da bih se naprosto okrenula. Kitnjast mali radijator zveketavo greje. Piškim, perem ruke, umivam se. A zatim zapažam *dve* četkice za zube u beloј porcelanskoј čaši.

Otvaram ormarić. Žileti, pena za brijanje, vodica za usta, aspirin, losion posle brijanja, plavi kliker, čačkalica, dezodorans na gornjoj polici. Losion za ruke, kutija za dijafragmu, dezodorans, karmin, bočica multivitamina, tuba spermicida na donjoj polici. Karmin je veoma tamne crvene boje.

Stojim i držim karmin. Spopada me blaga muka. Pitam se kako ona izgleda, kako se zove. Pitam se koliko se već dugo zabavljaju. Verovatno dovoljno dugo. Vraćam karmin i zatvaram ormarić. U ogledalu vidim sebe, bleđu, raščupanu. *Dakle, koja god da si, sada sam ja stigla. Ti si možda Henrijeva prošlost, ali sam ja njegova budućnost.* Smešim se. Odraz mi uzvraća grimasom. Posuđujem Henrijev beli frotirski bademantil koji visi na vratima. Pod njim, na kuki, nalazi se svetloplavi svileni kimono. Bez jasnog razloga, godi mi što sam obukla njegov bademantil.

U dnevnoj sobi Henri i dalje spava. Uzimam svoj sat s prozorskog ispusta i vidim da je tek 6.30. Suviše sam nemirna da bih se vratila na spavanje. Ulazim u čajnu kuhinju tragajući za kafom. Svi pultovi i štednjak prekriveni su hrpama sudova, časopisa i drugog štampanog materijala. U sudoperi je čak i jedna čarapa. Shvatam da je Henri sinoć naprosto sve nagurao u kuhinju, bez osvrtnja. Oduvek sam Henrija doživljavala kao vrlo urednog. Sada je pak jasno da spada u one ljude koji su istančani u vezi s ličnim izgledom, ali potajno aljkavi u vezi sa svim ostalim. Kafu otkrivam u frižideru, zatim nalazim aparat za kafu i pristavljam vodu. Dok čekam da se lonac napuni, pregledam Henrijeve police s knjigama.

Tu je Henri koga poznajem. Donove *Elegije, pesme i soneti. Doktor Faust* Kristofera Marloua. *Goli ručak.* En Bredstrit, Immanuel Kant. Bart, Fuko, Derida. Blejkove *Pesme nevinosti i iskustva. Vini Pu.* Anotirano izdanje *Alise.* Hajdeger. Rilke. *Tristram Šendi.*

Pošast u Viskonsinu. Aristotel. Biskup Barkli. Endru Marvel. Hipotermija, promrzline i druge traume izazvane hladnoćom.

Krevet zaškripi, a ja se trzam. Henri sedi i škilji na mene u svetlosti jutra. Toliko je mlad, toliko je prerano... Još me ne poznaje. Najednom me obuzima strah da je zaboravio ko sam.

„Izgleda da ti je zima“, kaže. „Vrati se u krevet, Kler.“

„Napravila sam kafu“, objašnjavam.

„Mmm, osećam miris. Ali prvo dođi i poželi mi dobro jutro.“

Ležem u njegovom bademantilu. Dok zavlaci ruku pod njega, zastaje samo načas, a ja uviđam da je povezao stvari i da u glavi pregleda svoje kupatilo iz moje perspektive.

„Smeta li ti to?“, pita.

Oklevam.

„Da, smeta ti. Naravno.“ Ponovo seda, a sedam i ja. Okreće glavu ka meni, gleda me. „Ionako je bilo skoro gotovo.“

„Skoro?“

„Nameravao sam da raskinem s njom. Samo je trenutak pogrešan. Ili pravi, ne znam.“ Na mom licu traži – šta? Oproštaj? Nije on kriv. Otkud je mogao znati? „Već se duže vreme uzajamno mučimo...“ Govori sve brže i brže, a onda staje. „Zanima li te?“

„Ne.“

„Hvala.“ Prelazi rukom preko lica. „Žao mi je. Nisam znao da ćeš doći, inače bih bolje počistio. Svoj život, hoću reći, ne samo stan.“ Pod uhom ima mrlju od karmina. Pružam ruku i brišem je. Hvata me za ruku. „Jesam li mnogo drugačiji? Nego što si očekivala?“, bojažljivo pita.

„Da... nekako si...“ – *sebičniji*, mislim, ali kažem: „mlađi.“

Razmišlja o tome. „Je li to dobro ili loše?“

„Drugačije je.“ Prelazim obema rukama preko Henrijevih ramena i leđa, masiram mu mišiće, ispitujem ulegnuća. „Jesi li video sebe kao četrdesetogodišnjaka?“

„Jesam. Kao da su me rastegli na točku i unakazili.“

„Aha. Ali si manje... hoću reći, nekako... više. Mislim, poznaješ me, pa...“

„Pa mi sad kažeš da sam pomalo netaktičan.“

Odmahujem glavom, iako tačno to mislim. „Ja sam imala svakojaka iskustva, a ti... Nisam navikla da se ne sećaš ničega što se desilo.“

Smrkao se. „Žao mi je. Ali čovek koga znaš još ne postoji. Ostani uz mene i taj će se kad-tad pojaviti. Ništa bolje ne mogu da ti ponudim.“

„Pošteno“, kažem. „Ali u međuvremenu...“

Okreće se i gleda me u oči. „U međuvremenu?“

„Želim...“

„Želiš?“

Rumenim. On se smeši i nežno me gura unazad na jastuke. „Znaš.“

„Mnogo toga ne znam, ali ponešto mogu da naslutim.“

Kasnije dremamo pod toplim pokrivačem uz prepodnevno oktobarsko zubato sunce, goli i pripijeni, a Henri mi u potiljak kaže nešto što ne razabirem.

„Šta?“

„Razmišljao sam. Vrlo je spokojno ovde s tobom. Lepo je ležati i znati da budućnost nije neizvesna.“

„Henri?“

„Mhm?“

„Kako to da nikad sebi nisi pričao o meni?“

„Oh. Ne radim to.“

„Šta?“

„Obično sebi ne pričam stvari iz budućnosti osim ako nije posredi nešto ogromno i opasno po život, znaš? Pokušavam da živim kao normalan čovek. Ne volim da se vrzmam oko samog sebe, stoga izbegavam da banem sebi na vrata, sem ako nemam izbora.“

Razmišljam o tome neko vreme. „Ja bih sebi sve rekla.“

„Ne, ne bi. Zapala bi u gadne nevolje.“

„Uvek sam pokušavala da te navedem da mi pričaš.“ Obrćem se na leđa, a Henri podlakćuje glavu i gleda me odozgo. Lica su nam na oko petnaest centimetara razdaljine. Čudno je što razgovaramo kao i uvek, ali mi fizička blizina otežava koncentraciju.

„Jesam li ti pričao?“, pita.